

Architectuur uit noodzaak

De metamorfose van het industriële landschap is - in vergelijking met andere bouwsectoren - op z'n minst opmerkelijk. In nieuwe industrieterreinen zie je nauwelijks nog de naakte productiedozen van zo'n 20 jaar terug. Vanwaar 'plots' die aandacht voor architecturale kwaliteit? Heeft iemand daar een verdienste aan? Of is het een veranderende economische context die speelt?

In het begin van onze carrière hadden we bedrijfsleiders nog te overtuigen van de toegevoegde waarde van architectuur. Bouwen, verbouwen en verhuizen was vooral een noodzakelijk kwaad, een vervelende verstoring van het productieproces. We moesten tijd stelen, ergens in de marge van het management, om ook de opportuniteiten van zo'n massieve investering op de agenda te zetten en om samen na te denken over de impact van architectuur op de werksfeer, de bedrijfscultuur en de marktpositie. Het was aan ons om aan te tonen hoe comfort, licht en zicht kunnen bijdragen tot tevredenheid en werklust, hoe een concept de interactie tussen arbeiders, bedienden, directie, klanten,.. kan ondersteunen en bijsturen en hoe maatschappelijke of commerciële ambities kenbaar kunnen gemaakt worden.

Voor het laatste aspect bleek een groeiende impact te hebben. Dozen geraakten aangekleed of kregen een voorkant. Presence en naambekendheid was immers nodig geworden om alsnog een groter aandeel van een intussen verzadigde markt in te palmen. Commercieel opbod leidde dan wel eens tot een schreeuwerig straatbeeld maar in het zog van die architecturale facelift kwam ook de *return on investment* in zicht van een stimulerende werkomgeving en een gepaste bedrijfscultuur.

Daar de kenniseconomie blijft groeien en het belang aan menselijk potentieel binnen een bedrijf alsmaar belangrijker wordt krijgen we nu de expliciete vraag gebouwen te ontwerpen die kunnen helpen om waardevolle krachten en hun know how aan te trekken en binnen de muren te houden. Deze nieuwe nood genereert ontegensprekelijk integrale, kwaliteitsvolle architectuur, maar ook hier zien we her en der een opbod aan *trendy workplaces* ontstaan.

Architecturale orgieën worden echter van langsom duurder. Bouwkosten stijgen exponentieel en dat is geen toeval. De grondstoffenschaarste die de groeiende economieën zoals de Chinese, Braziliaanse en Indiase voortbrengen zal alleen nog toenemen. Het is de harde economische logica die momenteel de reductie van onze te grote ecologische voetafdruk aanstuurt. We zullen het met z'n allen met minder moeten doen. Het is weerom noodzaak die de inzet van architectuur zal bijsturen.

De vraag wordt nu: "Wat is er, en wat moeten we daar minimaal aan toevoegen om te doen wat we werkelijk willen?" Bedrijfsgebouwen zullen efficiënt, duurzaam en kwalitatief moeten blijven, maar meer nog dan vroeger zal er gewikt en gewogen worden en keuzes gemaakt. We leren best leven met nog wat meer ambiguïteit zodat we ongegeneerd bestaand aan nieuw kunnen linken, basaal aan technologisch, eenvoudig aan verfijning. Minder expansie en minder kaalslag. Meer strategische en intelligente ingrepen. Aan ons, architecten, om op een inventieve wijze het bestaande patrimonium opnieuw in te palmen, op te waarderen, aan te vullen en/of uit te breiden.

Op eenzelfde manier zal vroeg of laat ook het bestaande monofunctionele industrieterrein in vraag gesteld worden. Het wordt wellicht wachten op een nieuwe noodzaak, op nog meer druk op de beschikbare ruimte, en op dusdanige grondprijzen dat het goedkoper wordt om ondergronds te parkeren, of op het dak. Misschien worden publieke sportvelden alleen nog betaalbaar op zo'n dak, of bouwen we er een indoorkarting of -skatepark bovenop die 's avonds en in het weekend van dezelfde parking gebruik kunnen maken. Met dergelijk meervoudig en complementair ruimtegebruik worden industrieterreinen ook niet meer de blinde vlekken waar men in het weekend omheen fietst. Gelukkig anticiperen intercommunales daar nu reeds op door nieuwe bedrijventerreinen bewust publiek doorwaadbaar te maken. Maar wat met de oude stereotype en volgebouwde industrieterreinen die nog niet zo'n kwalitatieve openbare ruimte hebben en dikwijls - tegen de wooncentra aan - de grootste publieke potentie bezitten?

Het wordt nog boeiend. Hoe groter de uitdagingen, hoe meer verbeelding en architectuur we zullen kunnen gebruiken ... uit noodzaak.

Bart en Koen voor buro aRCHITEC, juni 2011